

Звіт про розвиток системи мотивації та стимулювання до волонтерства в закладах загальної середньої освіти

Головна мета волонтерського руху в закладах освіти – відродження кращих вітчизняних традицій добротності; виховання у здобувачів освіти таких соціально значущих якостей особистості, як альтруїзм, милосердя, відповідальність, ініціативність; формування соціально-активної, громадянської, соціально-моральної позиції особистості.

З початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну молодь почала активно долучатися до волонтерської діяльності. Мотивація волонтерів базується на головних цінностях сучасного українського суспільства, таких як патріотизм, бажання допомогти в наблизенні перемоги, почуття єдності та можливість стати часткою спільної справи.

Крім того, завданням волонтерського руху в закладах загальної середньої освіти є гуртування учнівського колективу навколо добрих справ; задоволення духовних інтересів та потреб молоді; підтримка просоціальних ініціатив дітей і учнівської молоді та налагодження партнерства закладів освіти з органами державної влади та громадських організацій у їх реалізації.

Волонтерська діяльність організована за такими змістовими лініями:

- соціальною – підтримка і допомога тим, хто опинився у важкій життєвій ситуації, ВПО, особам з фізичними обмеженнями та іншим;
- пошуково-краєзнавчою;
- екологічною – спрямоване на охорону довкілля, озеленення, допомогу безпритульним тваринам тощо.

Серед ключових чинників мотивації учнів до волонтерської діяльності: ціннісні орієнтири (розвиток емпатії, солідарності, відповідальності); усвідомлення значущості допомоги оточуючим людям, громаді; особистісна значущість (відчуття власної користі та причетності до змін); підвищення самооцінки, віра у власні сили.

Для дітей та молоді дуже важлива позитивна підтримка з боку однолітків, учителів, батьків; публічне визнання результатів волонтерської роботи (подяки, сертифікати). До прикладу, за підсумками року надіслано Подяки Міністра освіти і науки України учням Вінницької області за активну волонтерську діяльність, ініціативність в організації та особисту участь у благодійних і громадських заходах.

Особистий приклад дорослих, історії успіху інших учнів-волонтерів також надихають на волонтерську діяльність, адже багато учнів роблять добрі справи разом із своїми вчителями, батьками.

Учні та учениці, які вже мають відповідний досвід волонтерської діяльності, можуть поділитися своїми практичними порадами і залучити інших учнів до участі у волонтерських програмах. Здобувачі освіти розробляють мініпроекти «Волонтери України, що змінюють світ», долучаються до роботи місцевих волонтерів, беруть участь в акціях на підтримку ЗСУ, переселенців, допомогу тваринам тощо.

З метою проведення зустрічей з представниками влади, волонтерами, громадськими активістами вчителі організують екскурсії до державних

установ, громадських організацій, що, у свою чергу, допомагає сформувати в учнів та учениць активну громадянську позицію та налагодити партнерські відносини з різними організаціями для подальшої реалізації спільних освітніх проєктів.

Ефективним мотивуючим педагогічним підходом є інтеграція волонтерства в навчальні предмети / курси.

Державним стандартом базової середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, передбачено набуття учнями базових знань щодо волонтерства, сутності волонтерської діяльності, волонтерського руху в Україні. Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі передбачають, що учні підтримують добротність і вирізняють її ознаки, визначають способи і можливості здійснення добротності, обґрунтовують сутність волонтерської діяльності, пояснюють значення волонтерського руху в Україні. Відповідно ці питання висвітлюються у змісті модельних навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для реалізації соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Крім того, питання щодо волонтерського руху включені у зміст оновленої навчальної програми з історії України для 11 класу, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698.

Під час вивчення теми «Громадянська участь» учні знайомляться з такими питаннями: роль громадянина у демократизації суспільства; громадянська позиція, активність та відповідальність, волонтерство.

Модельна навчальна програма інтегрованого курсу історії України, всесвітньої історії та громадянської освіти «Інтегрований курс історії та громадянської освіти. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти передбачає вивчення тем, пов'язаних із формуванням активної громадянської позиції, відповідальності та розуміння ролі кожної людини у суспільстві.

Поняття волонтерства у цьому курсі розглядається як вияв громадянської активності, солідарності, допомоги іншим і служіння суспільству. До прикладу:

- у 7 класі розглядаються історичні приклади взаємодопомоги, братерства, підтримки в громадах; формуються уявлення про служіння громаді, цінності співчуття, честі, підтримки, як складові громадянської зрілості;

- у 8 класі під час вивчення розвитку громадянських рухів і благодійних ініціатив у ХІХ–ХХ ст., громадянської відповідальності в історії України учні осмислюють роль волонтерських рухів у сучасному суспільстві;

- у 9 класі волонтерський рух розглядається, як складова громадянського суспільства. Під час вивчення тем з сучасної історії України, зокрема подій Революції Гідності, війни на сході, повномасштабного вторгнення поняття волонтерства подається через пізнання та утвердження таких цінностей як права людини, солідарність, взаємоповага, відповідальність.

Також курс «Основи волонтерської діяльності» може впроваджуватись у закладах загальної середньої освіти як курс за вибором або як факультативний курс за рахунок додаткових годин, передбачених типовими навчальними планами типових освітніх програм.

При розгляді тем, які стосуються волонтерства, Міністерство освіти і науки України рекомендує залучити учнів до волонтерської діяльності, або участі в громадських проєктах, що дозволяє їм на практиці відчувати роль активного громадянина.

Для дітей важливим є практичний досвід участі у реальних, посильних проєктах, що дають швидкий і зрозумілий результат діяльності. Здобувачі освіти організують та беруть участь в благодійних акціях: «Каштановий донат», «Здорова Нація», «Допомога замість квітів», «Святий Миколай іде до Захисників» та інших; проводять акції, ярмарки щодо зборів на потреби ЗСУ (обладнання місць несення служби, предметів першої необхідності, речей, ліків, палива, автозапчастин, витратних матеріалів, приготування смаколиків, перерахунок зібраних коштів); плетуть маскувальні сітки, виготовляють окопні свічки тощо.

23-26.10.2025 за сприяння Міністерства освіти і науки України у місті Тернополі відбувся 16 щорічний Всеукраїнський дитячий форум з міжнародною участю «Формула успіху правової держави очима дітей», до якого були залучені учні закладів загальної середньої освіти з усієї України. Особлива увага на заході була приділена питанням волонтерства.

Значну волонтерську роботу проводять заклади позашкільної освіти. Так, Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України для дітей родин ветеранів/військовослужбовців організує цікаве дозвілля в канікулярний час: «Школа в природі», «Сезонні табори денного перебування» тощо.

З метою покращення емоційного стану, відновлення внутрішніх ресурсів та моральної підтримки для родин ветеранів, які отримали інвалідність під час захисту Батьківщини, родин загиблих / безвісти зниклих / полонених воїнів заклади позашкільної освіти пропонують:

- заняття з арт-терапії, анімалотерапії в природі, хобі-освіта та мікрокваліфікації для дорослих;
- участь у майстер-класах «Подарунок воїну», «Листівка для воїна», «Оберіг»;
- участь у конкурсах національно-патріотичної тематики (конкурс есе «Єднанням сильні!», інтернет-часопис «Герої поруч», «Діти-Герої»);
- участь у Всеукраїнському блиц-конкурсі «Український орнамент Перемоги» (роботи передані військовослужбовцям Збройних Сил України);
- проведення психосоціальної, реабілітаційної роботи для військовослужбовців та їх сімей в дендропарку «Юннатський» (посадка пам'ятних алей, родинні вітальні екскурсії тощо);
- реалізація проєкту «Екологічними стежками України» для дітей із сімей ВПО (екологічні ігри, квести, тренінги, що пропагують охорону навколишнього середовища та піклування про своє ментальне здоров'я).

З метою зміцнення патріотичного духу, формування громадянської свідомості на сайтах закладів освіти створено рубрику «В єднанні наша сила», де розміщуються інформаційні матеріали щодо здійснення волонтерської діяльності.